

Espanya, segrestada

Segons una de les frases més citades de l'arenga de Villarroel a les tropes barcelonines la vigília de l'Onze de Setembre del 1714, els assetjats combatien "per nosaltres, catalans, i per tota la nació espanyola". Villarroel, Casanova, Basset, que probablement ja no lluitaven pel rei Carles que els havia abandonat, lluitaven per la terra, per Catalunya, i també per una determinada idea d'Espanya, enfrontada a una altra idea d'Espanya. Van perdre. Van perdre com a catalans i van perdre com a espanyols. Catalunya, el País Valencià, les Balears i Aragó van ser sotmeses a una repressió fortíssima. Però la idea d'Espanya que tenien els resistents va quedar morta i enterrada. Des de llavors, Espanya és una altra cosa. La idea d'Espanya, el concepte d'unitat d'Espanya, ha passat a tenir un sol sentit, i no dos com en podia tenir llavors. Espanya va quedar segrestada, com a concepte, per una lectura única d'Espanya, i encara hi som.

No m'allargo en històries, que no conec prou. Però el formidable encontre sobre la Guerra de Successió que es va fer en paral·lel als Octubre últims ens forneix molts materials. I en parlarem molt, perquè de tot comença a fer tres-cents anys. El cas és que l'Espanya dels furs i de les constitucions i de la diversitat i de la complementarietat va ser derrotada aquell Onze de Setembre. No tan sols Catalunya o la corona d'Aragó. Va guanyar una idea uniformista, reduint-ho tot a les lleis de Castella, que els qui lluitaven des de dintre de Barcelona consideraven unes males lleis per a la gent, poc respectuosos –traduiríem a llenguatge d'avui– amb els drets de les persones, no ja dels pobles!

No va ser aquella la lluita entre les dues Espanyes de Machado. Les dues Espanyes de Machado se separen en una bifurcació posterior: totes dues són filles de l'Espanya que va guanyar la guerra de Successió. En altres coses estan oposades pel vèrtex, però comparteixen la idea bàsica d'Espanya, els requisits essencials per a la seva unitat. Amb diferències, de vegades, de tarannà i d'esperit democràtic, però venint del mateix tronc. L'altra Espanya del 1714 ens és tan llunyana, tan inimaginable, que ja no surt en el nostre mapa mental. No és tan sols que no l'haguem vist mai, és que ningú no l'ha dita mai, ningú no l'ha volguda imaginar, des de fa tres-cents anys.

Del segrest de la idea d'Espanya, de la seva lectura victoriosa, en neixen molts dels problemes actuals. La unitat d'Espanya, en aquesta lectura, necessita condicions, imposicions, uniformes, que no necessita ni la unitat dels Estats Units ni la de Suïssa ni la d'Alemanya. Un representant del poder judicial manifestava, indignat, que l'Estatut català trenca la unitat d'Espanya, perquè en algunes regions serien delictes coses que en una altra no ho serien. No és veritat, a sobre. Però, i si ho fos, què? Una cosa així passa als Estats Units i no es pot dir que els Estats Units es trenquin. Suïssa és una con-

federació de poders i també una confederació, diguem-ho així, de llengües, sense una llengua comuna, cada territori amb la seva. Per què un model que no ha enfonsat la idea de Suïssa –al contrari, que l'ha fonamentada– és incompatible amb la idea d'Espanya? Doncs perquè la idea d'Espanya està segrestada. Quan es demana la possibilitat de recaptar impostos i d'administrar-los des de Catalunya, se'ns diu que això trenca Espanya, perquè trenca la caixa única i la unitat de mercat. Doncs hi ha molts països federals on això es fa i que no s'han trencat. Encara més: a Espanya els bascos ho fan des de fa molts anys i tampoc no ha passat res. Certament, si poguessin els ho traurien, però mentre ho han tingut no s'ha enfonsat el món.

Els generals austriacistes preparen la defensa de Barcelona l'any 1714.

Hi ha gent que ha fet servir l'arenga de Villarroel contra el catalanisme: de fet l'Onze de Setembre no és secessionista, els uns i els altres lluitaven a favor d'Espanya. D'acord. Però no de la mateixa. I l'endemà, d'Espanya només en va quedar una. No tant com a pràctica, també com a idea. L'Estatut català és un intent –més tímid que no pas revolucionari– de recuperar la possibilitat de pensar Espanya d'una manera veritablement diferent, tan diferent com la que va perdre fa tres-cents anys. Gaziell deia que els veritables espanyols senten una repugnància fonda per aquesta idea. Tant, que no arriben ni tan sols a formular-la. Però la qüestió catalana i la qüestió basca no es resoldran d'una manera estable fins que Espanya, la idea d'Espanya, la idea de la unitat d'Espanya, deixi d'estar segrestada. El maragallisme va proclamar fa temps el final del "problema català". Doncs a veure quan arregla algú el problema espanyol.